

**ΓΕΝ. Δ/ΝΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ
Δ/ΝΣΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ &
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ &
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ**

Πληρ.: Δρ Ευαγ. Καραμπίνα

Τηλ.: 210-8392238

Fax: 210- 6846700

e-mail: karabina@nagref.gr

Αθήνα, 24 Ιανουαρίου 2019

Α.Π.:2618

**Προς: Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης
& Τροφίμων**

Γραφείο Υπουργού

e-mail: minister-mailbox@hq.minister.gr

Κοιν: Γραφείο Υφυπουργού, κ. Ο. Τελιγορίδου

e-mail: depminister@hq.minister.gr

Γραφείο Υφυπουργού, κ. Β. Κόκκαλη

e-mail: yfyp@hq.minagric.gr

Δ/νση Προστασίας Φυτικής Παραγωγής

e-mail: amavridou@minagric.gr

Δ/νση Συστημάτων Εκτροφής Ζώων

e-mail: ve46u052@minagric.gr

**Τμήμα Μελισσοκομίας, Σηροτροφίας &
Λοιπών Ζωικών Οργανισμών**

e-mail: mtzitzinakis@minagric.gr

**Ομοσπονδία Μελισσοκομικών Συλλόγων
Ελλάδος**

e-mail: info@omse.gr, omse@otenet.gr

**Ινστιτούτο Επιστήμης Ζωικής Παραγωγής
Τμήμα Μελισσοκομίας**

**Γενική Δ/νση Αγροτικής Εκπαίδευσης &
Κατάρτισης**

**ΘΕΜΑ: Σχετικά με προτάσεις ερευνητών του Τμήματος Μελισσοκομίας του Ινστιτούτου
Επιστήμης Ζωικής Παραγωγής για την προστασία των μελισσών από φυτοφάρμακα**

Σας διαβιβάζουμε συνημμένα το με αριθμ. πρωτ. 2/16-1-2019 έγγραφο του Τμήματος Μελισσοκομίας, του Ινστιτούτου Επιστήμης Ζωικής Παραγωγής του ΕΛΓΟ-ΔΗΜΗΤΡΑ, με τις απόψεις των ερευνητών του για την προστασία των μελισσοσμηνών από φυτοφάρμακα, καθώς και προτάσεις ενημέρωσης των αγροτών για την ορθολογική χρήση των γεωργικών φαρμάκων.

Είμαστε στη διάθεσή σας για οποιαδήποτε πληροφορία ή διευκρίνιση.

Ακριβές Αντίγραφο

ΜΑΡΙΑ ΧΡΟΝΑ
ΔΕ - Οικονομικός

Ο Πρόεδρος του ΔΣ

Καθηγητής Νικόλαος Κατής

Ν. Μουδανιά :
Αρ. Πρωτ.

16-1-2019
2

ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

**ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ
ΖΩΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΜΕΛΙΣΣΟΚΟΜΙΑΣ**

Ταχ.Δ/ση : Ν.Μουδανιά

Τ.Κ. 632 00

Πληροφ. : Δρ. Φανή Χατζήνα

Τηλέφ. 23730 91297

FAX 23730 91676

E-mail

fhatjina@instmelissocomias.gr

ΠΡΟΣ
**ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ
ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ**
Υπόψη κ. Γενικής Διευθύντριας

ΚΟΙΝ.
**ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ & ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ**
Υπόψη κ. Διευθυντού

26/8/18-1-2019
7

**Θέμα: Διαβίβαση επιστολής των Ερευνητών του Τμήματος Μελισσοκομίας του Ινστιτούτου
Επιστήμης Ζωικής Παραγωγής προς το ΥΠΑΑΤ (κ. Υπουργό) και κοινοποίηση στους κ.κ.
Υφυπουργούς και την Ομοσπονδία των Μελισσοκομικών Συλλόγων Ελλάδος.**

Παρακαλούμε όπως διαβιβάσετε επιστολή των ερευνητών του Ινστιτούτου μας προς τον κ. Υπουργό του ΥΠΑΑΤ και κοινοποίηση στους κ.κ. Υφυπουργούς, Τμήμα Μελισσοκομίας του ΥΠΑΑΤ και Ομοσπονδία Μελισσοκομικών Συλλόγων Ελλάδος που αφορά **προτάσεις για την προστασία των μελισσών από φυτοφάρμακα- και πρόταση ενημέρωσης των αγροτών.**

Η επιστολή έχει στόχο την ενημέρωση του κ. Υπουργού και των αρμοδίων Υφυπουργών και στελεχών του ΥΠΑΑΤ για τη θέση και απόψεις των ερευνητών μας. Προτείνονται επίσης α) συγκεκριμένες διαδικασίες/ ενέργειες στο πλαίσιο της συζήτησης των θεμάτων αυτών στην Ε.Ε. και β) ενέργειες και πρωτοβουλίες για την αποτελεσματικότερη ενημέρωση των αγροτών στο ευαίσθητο αυτό ζήτημα .

Οι ερευνητές του Ινστιτούτου μας είναι στη διάθεσή σας για κάθε ενημέρωση.

Η
Διευθύντρια

Δρ. Φανή Χατζήνα
Διευθύντρια Ερευνών

Νέα Μουδανιά, 16-1-2019

**ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΖΩΙΚΗΣ
ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ**

ΤΜΗΜΑ ΜΕΛΙΣΣΟΚΟΜΙΑΣ

Ταχ.Δ/ση : Ν.Μουδανιά

T.K. 632 00

Πληροφο. : Δρ. Φανή Χατζήνα

Τηλέφ. 23730 91297

FAX 23730 91676

E-mail fhatjina@gmail.com

fhatjina@instmelissocomias.gr

Προς: Υπ ΑΑΤ

Γραφείο Υπουργού ΑΑΤ κ. Σ. Αραχωβίτη

Κοιν.:

1. Γραφείο Υφυπουργού κ. Ο. Τελιγορίδου
2. Γραφείο Υφυπουργού ΑΑΤ κ. Β. Κόκκαλη
3. Δ/ντρια Προστασίας Φυτικής Παραγωγής
κ. Αν. Μαυρίδου
4. Δ/ντή Συστημάτων Εκτροφής Ζώων
κ Αν. Παπαγεωργίου
5. Τμήμα Μελισσοκομίας, Σηροτροφίας &
Λοιπών Ζωικών Οργανισμών.

6. Ομοσπονδία Μελισσοκομικών Συλλόγων Ελλάδος

Διά του Ινστιτούτου Επιστήμης Ζωικής Παραγωγής

Θέμα: Επιστολή για προστασία των μελισσών από φυτοφάρμακα- πρόταση ενημέρωσης των αγροτών

Κύριε Υπουργέ,

Με την επιστολή μας αυτή σας ζητούμε να υποστηρίξετε την ταχεία και πλήρη εφαρμογή των κατευθυντήριων γραμμών της Ευρωπαϊκής Αρχής για την Ασφάλεια των Τροφίμων αναφορικά με την αξιολόγηση κινδύνων για τις μέλισσες από τα φυτοφάρμακα. Τα κράτη μέλη της ΕΕ θα κληθούν να ψηφίσουν γι' αυτό σε προσεχή συνεδρίαση της Μόνιμης Επιτροπής για τα Φυτά, τα Ζώα, τα Τρόφιμα και τις Ζωοτροφές (SCoPAFF, Τμήμα Φυτοφαρμάκων).

Την περασμένη άνοιξη μάθαμε, προς μεγάλη μας χαρά και ανακούφιση ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, με την υποστήριξη της πλειοψηφίας των κρατών μελών [συμπεριλαμβανομένης και της χώρας μας κι είμαστε ευγνώμονες γι' αυτό], απαγόρευσε όλες τις εξωτερικές χρήσεις τριών νεονικοτινοειδών, (imidacloprid, clothianidin και thiamethoxam). Δυστυχώς, πολλά Κράτη Μέλη έχουν ήδη ψηφίσει "εξαιρέσεις". Ως ερευνητές του Τμήματος Μελισσοκομίας του ΕΛΓΟ ΔΗΜΗΤΡΑ, μαζί με την Ομοσπονδία Μελισσοκομικών Συλλόγων Ελλάδας, την Παγκόσμια Συνομοσπονδία Μελισσοκομικών Συλλόγων - APIMONDIA, και με τις αντίστοιχες ευρωπαϊκές μελισσοκομικές οργανώσεις και πλήθος περιβαλλοντικών οργανώσεων είχαμε ζητήσει μια τέτοια απαγόρευση εδώ και πολλά χρόνια.

Ωστόσο, αυτά τα τρία φυτοφάρμακα δεν είναι τα μόνα που θέτουν σε κίνδυνο τις μέλισσες. Άλλες ουσίες έχουν επίσης αποδειχθεί ότι επηρεάζουν τις μέλισσες και επιδρούν βλαπτικά στην υγεία τους ως αποτέλεσμα οξείας ή χρόνιας έκθεσης. Αυτές περιλαμβάνουν και ήδη εγκεκριμένες ουσίες (πχ deltamethrin, cypermethrin, chlorpyrifos, glyphosate). Περιλαμβάνει όμως και νέες ουσίες (πχ sulfoxaflor, cyantraniliproleor, flupyradifurone), οι οποίες μας προκαλούν σοβαρές ανησυχίες, σύμφωνα και με δικά μας τελευταία πειραματικά δεδομένα.

Ανησυχούμε επειδή αυτές οι ουσίες χρησιμοποιούνται τώρα για να αντικαταστήσουν τα απαγορευμένα νεονικοτινοειδή. Αυτοί οι άλλοι "δολοφόνοι μελισσών" εξακολουθούν να επιτρέπονται για χρήση στην Ευρωπαϊκή Ένωση επειδή δεν έχουν αξιολογηθεί σύμφωνα με τις πλέον πρόσφατες επιστημονικές γνώσεις.

Το έγγραφο καθοδήγησης της Ευρωπαϊκής Αρχής για την Ασφάλεια των Τροφίμων (EFSA, 2013) για τις μέλισσες, καλύπτει ένα ευρύ φάσμα πιθανών επιπτώσεων, συμπεριλαμβανομένων των επιπτώσεων της χρόνιας έκθεσης και των επιπτώσεων στο γόνο των μελισσών. Καλύπτει επίσης τους κινδύνους και για τις άγριες μέλισσες, εκτός από τις εκτρεφόμενες. **Το έγγραφο καθοδήγησης συγκεντρώνει τις βέλτιστες πρακτικές αξιολόγησης κινδύνου των μελισσών**, δεδομένου ότι η EFSA συνεργάστηκε με ανεξάρτητους εμπειρογνώμονες και ενδιαφερόμενους φορείς για να ενσωματώσει τις τελευταίες επιστημονικές γνώσεις.

Ο κανονισμός της ΕΕ για τα φυτοφάρμακα 1107/2009 προβλέπει ότι τα φυτοφάρμακα αξιολογούνται «υπό το πρίσμα των σημερινών επιστημονικών και τεχνικών γνώσεων». **Ωστόσο, αυτό δεν ισχύει σήμερα για τους κινδύνους που αφορούν τις μέλισσες**, σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Αρχή για την Ασφάλεια των Τροφίμων (EFSA). Ως εκ τούτου, η EFSA δημοσίευσε ενημερωμένο έγγραφο καθοδήγησης για την αξιολόγηση κινδύνων για τις μέλισσες από τα φυτοφάρμακα, θέτοντας πιο εμπειριστατωμένες απαιτήσεις για τις δοκιμές. **Μετά από χρόνια συζήτησης, είναι πλέον καιρός η ΕΕ να την εφαρμόσει επιτέλους.**

Μελισσοκόμοι, επιστήμονες και απλοί πολίτες ανησυχούμε για τη δραματική μείωση των επικονιαστών. Μια τρέχουσα αίτηση στο διαδίκτυο έχει ήδη συγκεντρώσει 70.000 υπογραφές υπέρ της ταχείας εφαρμογής του εγγράφου καθοδήγησης για τις μέλισσες της EFSA από την ΕΕ. Η στάση της χώρας μας (του υπουργείου ΑΑΤ) στην ψηφοφορία για την απαγόρευση όλων των υπαίθριων χρήσεων των 3 πλέον χρησιμοποιούμενων νεονικοτινοειδών, καταδεικνύει ότι μοιράζεστε αυτή την ανησυχία και αντιλαμβάνεστε τις συνέπειες που θα έχει αυτή η μείωση στην επισιτιστική μας ασφάλεια και τον πλούτο της ελληνικής βιοποικιλότητας.

Επιπλέον θα θέλαμε να επιστήσουμε την προσοχή σας στις πρόσφατες περιπτώσεις τοξικότητας που παρατηρήθηκαν στη χώρα μας.

Στην online βάση δεδομένων που έχουμε δημιουργήσει μέσω της Ομάδας Εργασίας "APIMONDIA WG9: "Δυσμενείς επιπτώσεις των φυτοφαρμάκων και μελισσοφαρμάκων στις μέλισσες" <http://www.apimondia.com/en/activities/working-groups>, συγκεντρώνονται συνεχώς στοιχεία από όλο τον κόσμο. Στη βάση που έχει δημιουργηθεί αποκλειστικά για την Ελλάδα, μπορεί να δει κανείς πάμπολλες περιπτώσεις τοξικών συμβάντων σε όλη την επικράτεια και δυστυχώς εδώ βρίσκονται μόνο οι περιπτώσεις που έχουν δηλωθεί (σας επισυνάπτουμε αντίγραφο των καταγραφών).

Θα επικεντρωθούμε μόνο σε τέσσερις περιπτώσεις, όχι γιατί ήταν οι πλέον καταστροφικές αλλά γιατί συνοψίζουν το φάσμα των περιπτώσεων. Σε όλες τις παρακάτω περιπτώσεις οι απώλειες των μελισσοσμηνών ήταν πάρα πολύ μεγάλες και μερικές φορές έφεραν την πλήρη καταστροφή των μελισσοπαγωγών:

1. Ψεκασμοί στους φοίνικες σε όλη την Ελλάδα και δηλητηριάσεις εκατοντάδων μελισσιών
2. Δηλητηριάσεις στους πορτοκαλεώνες
3. Δηλητηριάσεις σε μεγάλες περιοχές με κηπευτικά
4. Ψεκασμοί για τα κουνούπια στα έλη

Γνωρίζουμε ότι υπάρχει ήδη μια ΥΑ (η με αριθμ.165457/6557/29-1-81 Απόφαση Υπουργείου Γεωργίας, άρθρο 1) που αναφέρει ότι, σε καλλιέργειες μεγάλης διάρκειας ανθοφορίας, όπως για παράδειγμα το βαμβάκι, επιτρέπονται οι ψεκασμοί μόνον εφόσον ληφθούν ορισμένα προληπτικά μέτρα, όπως: α) χρήση των λιγότερο μελισσοτοξικών φαρμάκων, β) εφαρμογή ψεκασμών τις ώρες που μειώνεται η δραστηριότητα των μελισσών (κυρίως αργά το απόγευμα ή το βράδυ, 20.00-8.00 π.μ.), γ) προειδοποίηση των μελισσοκόμων, ώστε να απομακρύνουν τα μελίσσια τους από την περιοχή του ψεκασμού ή να τα κλείσουν κατά τις ώρες του ψεκασμού. Γνωρίζουμε επίσης ότι υπάρχει σχετική Ευρωπαϊκή οδηγία για τα παραπάνω όπως και ισχύων νόμος 4034/2012 περί της "Διάθεσης γεωργικών φαρμάκων στην αγορά, ορθολογική χρήση αυτών και συναφείς διατάξεις". Επομένως νόμοι υπάρχουν.

Δε προβλέπονται όμως κυρώσεις και έλεγχοι. Έτσι εκείνοι που ευθύνονται για τους θανάτους τόσων μελισσών, κοινών και μη και τόσων άλλων επικονιαστών, μένουν ατιμώρητοι.

Με την επιστολή μας αυτή, σας ζητάμε:

- Αρχικά να υποστηρίζετε την πλήρη εφαρμογή του εγγράφου καθοδήγησης για την αξιολόγηση κινδύνου στις μέλισσες της EFSA για κάθε έγκριση φυτοφαρμάκου στην ΕΕ.
- Να ξεκινήσει η εφαρμογή του εγγράφου καθοδήγησης στη χώρα μας, άμεσα.
- Απαγόρευση όλων των αιτήσεων κατ' εξαίρεση των νεονικοτινοειδών, έχοντας κατά νου χρήσεις όπως τη γεωργία, την κηπουρική, την κτηνιατρική χρήση, τη διαχείριση δασών, τη χρήση σε γήπεδα γκολφ και αστικές εκτάσεις πράσινου, πάρκα και κήπους ακόμα και θερμοκήπια.
- Σταδιακή κατάργηση του glyphosate (Roudap)
- Ουσιαστική ενημέρωση όλων των Γεωπόνων πριν αποκτήσουν άδεια πώλησης γεωργικών φαρμάκων από ειδικούς επιστήμονες του κλάδου της Μελισσοκομίας για την προσφορά της μέλισσας στο οικοσύστημα και τις επιπτώσεις των φυτοφαρμάκων σε όλους τους επικοινωνιστές.
- Και φυσικά νομοθέτηση ποινών και κυρώσεων για όσους προκαλούν ζημιές στα μελισσοσμήνη μετά από μη ορθολογική χρήση γεωργικών φαρμάκων. Συνάμα θα πρέπει να γίνεται συστηματικός έλεγχος της σωστής εφαρμογής των γεωργικών φαρμάκων ή της χρήσης μη νόμιμων σκευασμάτων.

Στο Τμήμα Μελισσοκομίας του Ινστιτούτου Επιστήμης Ζωικής Παραγωγής του ΕΛΓΟ-ΔΗΜΗΤΡΑ, υλοποιήθηκαν προγράμματα και σε συνεργασία με άλλες ευρωπαϊκές χώρες σε σχετικά θέματα και τα αποτελέσματα έδειξαν ότι πολλά από τα χρησιμοποιούμενα φυτοφάρμακα, ακόμα και τα μυκητοκτόνα προκαλούν σοβαρά προβλήματα στις μέλισσες, σε υποθανατηφόρες δόσεις, επιβεβαιώνοντας προηγούμενα ευρήματα άλλων επιστημόνων. Επίσης το ανωτέρω Τμήμα συμμετέχει:

- ✓ στην Ομάδα Εργασίας της APIMONDIA WG9: "Δυσμενείς επιπτώσεις των φυτοφαρμάκων και μελισσοφαρμάκων στις μέλισσες" <http://www.apimondia.com/en/activities/working-groups>, η οποία συγκεντρώνει στοιχεία από όλο το κόσμο που αφορούν στην τοξικότητα των μελισσοσμηνών.
- ✓ στην Ομάδα κρούσης APITOX της Επιστημονικής Ένωσης της Ευρώπης COLOSS, η οποία συνεργάζεται στενά με πολλές χώρες για τον συντονισμό των δράσεων και τη διερεύνηση νέων μεθόδων αξιολόγησης του κινδύνου των χημικών ουσιών στις μέλισσες.
- ✓ στο MUST-B project της EFSA και τις ομάδες εργασίες του OECD συμβάλλοντας στην οριοθέτηση κανόνων και οδηγιών για την αξιολόγηση και έλεγχο των χημικών ουσιών, στην Ευρωπαϊκή ομάδα της EFSA που επεξεργάζεται το μοντέλο πρόβλεψης των επιπτώσεων των φυτοφαρμάκων και άλλων παραγόντων, μαζί και μεμονωμένα, στις μέλισσες.

κ. Υπουργέ,

Οι ερευνητές του Τμήματος Μελισσοκομίας του ΕΛΓΟ ΔΗΜΗΤΡΑ, προτείνουν επίσης:

- να προστεθεί ως υποχρεωτικό μέρος όλων των σεμιναρίων προς τους αγρότες η ενότητα μίας (1) ημέρας με τίτλο "Η συνεισφορά της μέλισσας στη βελτίωση της αγροτικής παραγωγής και η προστασία της από τα φυτοπροστατευτικά προϊόντα"
- Την ενότητα αυτή θα μπορούν να καλύψουν με εισηγήσεις και ενημερωτικό υλικό οι Ερευνητές του Τμήματος Μελισσοκομίας του ΕΛΓΟ ΔΗΜΗΤΡΑ αλλά και άλλοι εξειδικευμένοι επιστήμονες του κλάδου.
- Ειδικά οι ερευνητές του Τμήματος Μελισσοκομίας του ΕΛΓΟ ΔΗΜΗΤΡΑ, προσφέρονται να κάνουν τις εισηγήσεις εθελοντικά, χωρίς αμοιβή, απλά με κάλυψη των εξόδων μετακίνησής τους.

Για το Τμήμα Μελισσοκομίας- ΕΛΓΟ 'ΔΗΜΗΤΡΑ'

Δρ. Φανή Χατζήνα- Βιολόγος- Διευθύντρια Ερευνών
Διευθύντρια Ινστιτούτου Επιστήμης Ζωικής Παραγωγής &
Συντονίστρια της Ομάδας Εργασίας της APIMONDIA
"Δυσμενείς επιπτώσεις των φυτοφαρμάκων και μελισσοφαρμάκων στις μέλισσες"

Δρ. Λεωνίδας Χαριστός- Γεωπόνος- Δόκιμος Ερευνητής

